

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Palta haluaa korostaa, että mikä tahansa muutos henkilötunnuksen muotoon aiheuttaa merkittävästi työtä tietojärjestelmien uudistamisessa ja muuttamisessa niin julkisissa kuin yksityisissä palveluissa. Lisäksi uudistus tarkoittaa, että siirtymäajan jälkeen henkilöstön tai asiakkaiden sukupuolitiieto tulisi kerätä organisaatioissa erikseen, jos se on tarpeellista palvelun tuottamisen näkökulmasta. Lisäksi uudistus vaikeuttaa rekisteritiedon hyödyntämistä tilastoinnissa, josta tulisi nykyistä suppeampaa tai haastavampaa, kun esimerkiksi sukupuoli- tai ikäjakaumia nyt saadaan nyt helposti kerättyä henkilötunnuksen pohjalta.

Uudistus myös tarkoittaa, että yritysten investoinnit tietojärjestelmiin ja digitaalisiin ratkaisuihin menevät muutoksiin, jotka eivät tuota tehokkuus- tai muita hyötyjä yrityksille. Lisäksi arvio aiheutuvista kustannuksista vaikuttaa erittäin alimitoitetulta. Suoraa hyötyä elinkeinoelämälle, tai Paltan jäsenyrityksille ei henkilötunnuksen muodon muuttamisella ole havaittu.

Palta haluaa myös muistuttaa, että henkilötunnuksen uudistamistarpeiden taustalla oli ensisijaisesti se huoli, että henkilötunnuksia ei ole riittävästi tulevaisuudessa tarjolla, koska henkilötunnus on sidottu syntymäpäivään. Henkilötunnusten riittävyys on kuitenkin jo pitkälle tulevaisuuteen pyritty ratkaisemaan vuoden 2023 alusta lähtien, ottamalla käyttöön uusia vuosisatakohtaisia välimerkkejä. Välimerkkeihin liittyvä uudistus edellyttää myös, että tietojärjestelmät ja tarkistusalgoritmit kykenevät käsittelemään uusia välimerkkejä. Aikataulu tähän kuitenkin kuulostaa kovin tiukalta ja uusien, tai toisin sanoen uusimuotoisten henkilötunnusten käyttöönottoa tulisi lykätä nykyisestä aikataulusta.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Esityksessä kannatettavaa on, että maahanmuuttophallinnon asiakkaana olevan ulkomaan kansalaisen

tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään nykyistä aiemmin ja laajemmin. Henkilötunnus on keskeinen yksilöintimekanismi monissa yhteiskunnan palveluissa ja sen myöntäminen nykyistä aiemmin ulkomaalaiselle henkilölle helpottaisi muun muassa digitaalisten palveluiden käyttöönottoa.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Kannatettava muutos.

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Mahdollisuutta rekisteröityä väestötietojärjestelmään uuden etärekisteröintimenettelyn kautta voidaan pitää kannatettavana. Etärekisteröinnissä henkilöllisyyden varmistaminen ei yllä kuitenkaan varmuudeltaan aivan samalle tasolle kuin perinteinen kasvokkain tunnistaminen, joten yritysten tulisi näin ollen saada riittävästi tietoa millaisiin yhteiskunnan palveluihin etärekisteröinnissä tapahtuva sähköinen tunnistaminen on riittävää ja mihin ei.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

-

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Palta ei näe tarpeelliseksi luoda kokonaan uutta yksilöintitunnusta ja yhtyy muun muassa Finanssiala ry:n esittämään näkemykseen, että hyödyt olisivat marginaalisia verrattuna uuden yksilöintitunnuksen aiheuttamiin kustannuksiin ja käyttöönoton käytännön vaikeuksiin eri organisaatioissa. Kokonaan uuden yksilöintitunnuksen käytön tulisi perustua selvästi vapaaehtoisuuteen. Lisäksi uuden, henkilötunnuksen kanssa rinnakkaisen tunnuksen luonti saattaa itseasiassa nostaa tietojen käsittelyyn liittyviä tietosuoja- ja tietoturvariskejä, jotka voivat juontua teknisistä tai inhimillisistä tekijöistä. Tämä voi aktualisoitua esimerkiksi yritysten välisessä tietojenvaihdossa.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuluonnosta koskevat huomiot

-

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuosituksset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

Palta yhtyy työryhmän näkemykseen, että vahva sähköinen tunnistaminen on henkilötunnuksen tunnistuskäytön korvaamisen näkökulmasta kestävin ja turvallisin ratkaisu ja sen käyttöönottoa on hyvä edistää. Toisaalta, kuten työryhmä myös toteaa, ei ole välttämätöntä, että kaikissa asiakkaan yksilöintiä ja

tunnistamista vaativissa etäasiointitilanteissa otettaisiin nimenomaan vahva sähköinen tunnistaminen käyttöön, tai että se tehtäisiin esimerkiksi lainsäädännöllä pakolliseksi. Valtio voi kuitenkin informaatio-ohjauksellaan edistää vahvan sähköisen tunnistamisen ratkaisujen käyttöönottoa.

Yksi keskeinen ongelma henkilötunnuksen väärinkäyttötapauksissa on ollut, että esimerkiksi tavaramerkkejä on voinut tehdä perustuen vain henkilötunnuksella tapahtuvaan tunnistamiseen. Vaikka taloudelliset vahingot tällaisissa tapauksissa ovatkin jääneet luotonmyöntäjän harteille, olisi henkilötunnuksen käyttöä tämäläyppisissä taloudellisissa sopimuksissa voitu rajoittaa jo tämän lainsäädäntötyön puitteissa.

Kuten suunnitelmasta käy ilmi, henkilötunnusta käsitellään hyvin eri tavoin yksilöimis- tai tunnistamismielessä ja nämä kaksi asiaa myös sekoittuvat usein. Esimerkiksi puhelinpalvelussa henkilötunnusta käytetään yhtenä identiteetin varmistamiseen kohdistuvana tietona, koska se löytyy usein asiakasrekistereistä. Jos henkilötunnuksen käyttöä tässä suhteessa jotenkin pyrittäisiin rajaamaan, voisi se vaatia muiden henkilötietojen keräämistä ja lisäämistä asiakasrekistereihin, jotta asiakas pystytään varmuudella tunnistamaan esimerkiksi puhelimessa.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

-

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

Viitaten yllä olevaan huomioon, olisi tässäkin yhteydessä tehokkaana keinona ollut pelkän henkilötunnuksen käytön kieltäminen tunnistautumisessa palveluihin, joissa on suuri riski luotto- tai tilauspetoksiin.

Konttinen Jari
Palvelualojen työnantajat Palta ry.